

Dekorationsmåleriets kris

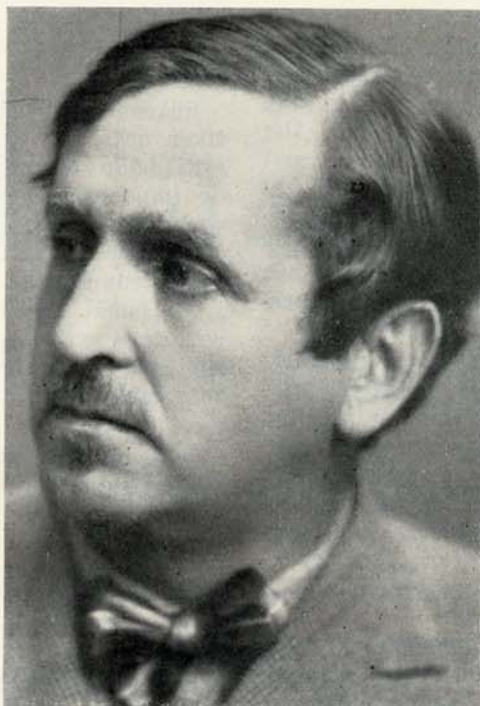
Av Konstnären *Yngve Lundström*

Dekorationsmåleriet har den senaste tiden genomgått en lidandets historia. Från att under tusen år ha varit en normal och lovlig, ja rent av nyttig verksamhet, i vilken en mängd av landets söner, och ofta förträffliga söner, deltagit, har det under den senaste femårsepokens stilbildning fått sjunka ner till ett för byggherrarna likgiltigt och av de modärna arkitekterna föraktat och hatat skrå på avskrivning.

Det är verkligen att beklaga, att den stam av synnerligen skickliga yrkesmän, som under de senaste trettio åren, efter yrkets upprykning i landet, ökat sitt kunnande till en nivå utan motsvarighet i den övriga världen, helt plötsligt skall kastas ut ur detta verksamhets-

fält och slängas ut som onyttigt gods i Sveriges praktiska och estetiska hushållning. Visserligen har den femårsepok, som kännetecknas av en absolut dekorationslös functionalism, av rörelsens argaste förespråkare tänjts ut till att omfatta mer än fem år, men nu börja dekorationsmänn dock skymta en ny och för dem ljusare tid. Dock föreligger den risken, att det skall gå med dekorationsmålarnas kunniga och vederhäftiga kår som det gick med ordspråkets ko: medan gräset växer...

Många arkitekter säga, och tro verkligen, att dekorationsmålaren i dessa dagar är överflödig. Men varje arkitekt, som känner en kunnig dekorationsmålare, uppfattar det säkerligen som en yrkets olycka, att en kår, av brist på intresse från deras sida, som *borde* vara dess beskyddare, skall dö bort eller tvingas övergå till andra näringar. Ty om vi utgå från de faktiska förhållandena, ligger saken till så: den skicklige dekorationsmålaren, från början uppfostrad i gott yrkesmåleri, hyser ofta, såsom ett korollarium till sitt vardagliga arbete, ett så starkt intresse för rent teknisk kunnskap, att han kan »allt», som tekniskt sett har med hans yrke att göra. Äger han dessutom estetiska kvalifikationer, såsom fallet varit med många av våra dekorationsmålare, kan han göra en mycket stor insats till arkitektens och arkitekturens hjälp. Han har bevisat det under gångna tider, och skall bevisa det under kommande, om arki-

tekterna småningom lämna sitt skyhöga torn och åter stiga ner till jorden och människorna.

Tack vare måleriyrkets tendens att allt mer uteslutande syssla med kvadratmåleri, är den skicklige yrkesmålaren snart en utdöd människotyp, och hans kunlighetsregister knappas in för varje dag. Dekorationsmålaren, som ännu inte kan räkna i kvadratmeter, har inom sitt eget gebiet fått övertaga yrkesmåleriets mera krävande arbeten jämte allt det måleri, som förr utgjorde gränsfall mellan yrkes- och dekorationsmåleri. Åt dekorationsmålaren har överlämnats materialkunskapen samt en mängd väggbehandlingar, vilka förr varje bättre yrkesman var stolt

över att behärska, innan kvadratmeterfrågan var aktuell och »stoltheten» sjönk ned till att gälla kvadratmeterarnas massa.

Så har alltså dekorationsmålaren genom yrkesmåleriets mekanisering fått övertaga vakten om yrkets finesser. Dekorationsmålaren måste verkligen veta rätt mycket! Han måste känna till en yta möjligheter beträffande färg och dekor, putsens reaktionssätt, han måste kunna kontrollera murarens metod att putsa och att blanda putsen. Han bör äga kunskap om snickeriets, vävytornas, pappens och andra materials möjligheter att målas och dekoreras. Han måste veta, att gammal sur puts, som aldrig tycks vilja torka, som stått sur i månader, kan torka på ett dygn i lämplig väderlek, om man blott *dränker in den med vatten* i en lätt vattenrivning, därmed borttagande den »glasering» av putsytan, som uppstått av för långsam torkning i dåligt väder, och som hindrat putsens väta att avdunsta. Plus en mängd andra saker rörande putsytor, yrkesfinesser vilka här skulle taga för stort utrymme i anspråk. Dekorationsmålaren vet, att om yrkesmålarnes färg flagnar som stalaktiter på putsytan efter något år, så är orsaken icke »salta vindar», vilka kuststadsmålaren skyller på, utan det enkla faktum, att somliga yrkesmän av bekvämlighetsskäl blanda spackelfärgen med syrliga ämnen, såsom såpa o. dyl., vilka göra materialet synnerligen lättarbetat och kvad-

ratmetrarna många per dag, men som rätt snart tränga sig fram till luften, sin natur enligt kemiska formler likmätigt. Dekorationsmålaren vet, att en mängd färger till 50, upp till 90 % bestå av obrukbar smörja — av vilken den mesta smörjan heter tungspat och krita — och han måste lära bl. a. arkitekterna, vilka ej gärna kunna vara fackmän på området, att undvika alla de fallor, som färgförfalskningarna av i dag utgöra.

I Stockholm voro förhållandena någorlunda drägliga, innan arkitekterna funno dekorationsmålaren och hans yrkeskunskap överflödiga, men nu är det uruselt ställt både i Stockholm och landsorten. Där sitter stockholmsarkitekten och dekorerar färgprov, vilka per post sändas till landsortsmålaren! Resultatet är ofta dräpligt. Ty, såsom undertecknad förut påpekat i samband med frågan om den nutida yrkesmålarens möjligheter till färgsättning och särskilt landsortsmålarnes möjligheter att skaffa färgstoffer, »snickaren vet väl i allmänhet något om träet och dess sätt att reagera för väder och vind, skomakaren vet väl en del om det läder han använder, men målaren vet om sitt material endast, att det är ett stoff i en påse!» Och man förstår detta sorgliga faktum, när man ser hur kulörer försvinna på åtta dagar eller åtta timmar, när man studerar de tusentals tröstlösa fallen av missbrukad arbetskraft från arkitekternas sida, alla dessa ambitiösa personer, som vilja så väl och gärna taga råd av alla fackmän — av alla utom färgexperterna. Ty är arkitekten en konstnär, förblandar han färgen med färgsättningen, är han inte en konstnär sätter han en ära i att camouflera, och i intetdera fallet erkänner arkitekten, att dekorationsmålaren kan vara expert både på färg och kulör. Ty arkitekten är i dessa tider icke treenig i sin verksamhet utan *den ende Gud*, som vägrar att ha någon vid sin sida.

För många tusen år sedan utförde egyptierna ofta temperamåleri, i vilket ägg och vax spelade en stor roll, och dessa målningar äro ännu i dag till stor del som om de målats i går. Kungagrarnas målningar ha i många fall målats al secco på fin puts. De ha sedan strukits med heta järn, eller också helt enkelt bonats med vax. De temperamålade mumiekistorna ha vanligtvis vaxats efter målningen, och ett säkrare luftskydd är ju svårt att finna. Italienarna vaxade ofta både al fresco- och al secco-målningar vilket framgår av de olika experimenten i Assisis kyrkor, där inte minst Diotto utmärkte sig. Venedigs byggnader visa i sin yttre aspekt ett färgfeeri, som våra arkitekter fåfängt försöka härma. Deras färgställning är till stor del byggd på de färgstoffer på vilka Italien är så rikt, nämligen de olika arterna av *caput mortuum*, i nyanser från djupt violett till ljust gammalrosa. Genom tunna, halvlaserande slammningar eller kalkningar får venetianaren fram de underbara effekter, vilka den svenske arkitekten avundas honom. Men det faller icke, för närvarande, den svenske arkitekten in att taga fackmannen till hjälp för att uppnå detta

resultat. Palazzo Davanzati har i sitt inre en del väggbehandlingar vilka arkitekterna ofta framhålla såsom förebildliga, men hellre tar arkitekten gift än han låter den svenske dekorationsmålaren, som kan sitt yrke, vara honom behjälplig att åstadkomma denna väggbehandling. Andra exempel: katakombernas nästan otroliga utsmyckning, de kristna basilikornas målning, Livias hus, bankir Vettis salar, gotiskt måleri, Rafaels stanser och väggbehandlingar — målningar som måhända äro höjdpunkten av dekorativt rumsmåleri både vad det konstnärliga och det tekniska beträffar — barockens »teaterkonst», Madame Pompadours salonger, Watteaus dekorationer eller för att inte tala om de goda målningar och förträffliga ytbehandlingar, som svenska målare en gång kunde och som åter upptagits sista decenniet. Men undertecknad söker fortfarande förgäves i svensk och utländsk press efter någon beskrivning på dessa och andra tekniska möjligheter och experiment. För den nutida arkitekten, som vill veta en hel del om sitt bygge och sina murar, finns det knappast någon möjlighet att lära något om färgsättning, så länge han sammanblandar sin aversion mot dekor med sin aversion mot dekorationsmålaren, vilken måste hållas borta ännu någon tid för »stilens» skull.

Kanske undertecknad vågar nämna något om dekor såsom sådan och såsom »livsform». Alla människor ha i alla tider »lekt» med dekor. Alla folkslag ha i alla tider smyckat sina verktyg och sitt bohag. Senare tider ha, tack vare industrialism och annan mekanisk pest, mist sin prydnadsdrift och sin känsla för mycket annat av livets musik och sång. Men det verkligt tragiska inträffar, då den modärne arkitekten, som äger viljan att hjälpa sitt klientel, oftast utan att ha en aning om vad han mister, skär bort all dekor och snöper sin personlighet, sitt klientel och hela livet på det, som kunde och borde vara ett livsvärde och en ständig tillgång.

Yngve Berg sade för en tid sedan i Dagens Nyheter: »Prydnadsdriften sitter djupt hos människan. Redan på mycket primitiva kulturstadier utsirar naturfolken även de vardagligaste redskap och husgeråd på ett sätt som tilltvingar sig vår beundran: attiska vaser, Urbinofajanser och tusentals andra ting vittnar om att dekoren inte håller föraktats under de konstnärliga högkonjunkturer-na. Från Kina kan det väl letas fram enstaka föremål som saknar all annan dekor än den ett ädelt material självt erbjuder, men även de är i försvinnande fåtal. Som all folkkonst utmärker sig för en rik ornamentik, är det knappast antagligt att den helt odekorerade varan någonsin skall bli populär. Männe inte ovilligheten att acceptera den »likriktning» inom bohagsindustrien som på sina håll påyrkats i själva verket är sund, och vore det inte ett betänkligt tecken, om lusten att dekorera och fabulera i bild skulle dö ut?»

Med tanke på egyptierna, grekerna, romarna, för att inte tala om alla folk före dem, om vilka

(forts. fr. sid. 325)

vi måhända endast veta, att de »smyckade» — det rätta ordet i detta sammanhang — måste man onekligen säga, att lusten att ornera är ett viktigt led i mänsklig livsföring. I åtminstone tiotusen år har denna kedja av praktiskt tillämpad prydnadsdrift varit obruten, ända tills det fallit de sista dagarnas heliga bland arkitekterna in att bryta den. Deras handlingssätt skulle ha varit modigt, ett hjältedåd värdigt en ny Iliad, om det blott icke förhållit sig så, att denna brist på dekoration kommer att vara endast fem, högst tio

år. Om några år kommer man att *skrika* efter ornament och dekor och efter den kunnige yrkesmannen. Men då är, tyvärr, om förhållandena icke ändras, den kunnige yrkesmannen redan borta. Och då får den modärna arkitekten, med stort besvär och med extra utgifter för staten, försöka på nytt frambringa, vad han tidigare ratat.

Det finns så många, alltför många, som »skölja över» rum och trappuppgångar och annat med sina dekorationer och strunt. Sant, svarar under-teknad. Men tänk om man skulle sluta bygga av det skälet, att det göres så mycket dålig arkitektur!